

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Teze diplomové práce

na téma

Pracovní doba, kontrola jejího dodržování

Vypracovala: Bc. Alena Tomešová

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Renata Korcová

Obor: Veřejná správa a regionální rozvoj

Akademický rok: 2015/2016

V Praze dne 29. 11. 2015

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá pracovní dobou a kontrolou jejího dodržování. Teoretická část je věnována definici základních pojmů souvisejících s pracovní dobou a její evidencí. Vychází z dostupné aktuální české a evropské právní úpravy. Součástí teoretické části je také část lékařských prohlídek a jejich případný vliv na samotnou pracovní dobu. Praktická část se zabývá vyhodnocením získaných dat z rozhovorů a rozhodovací analýzy s doporučeními efektivnějšího vedení evidence pracovní doby a její kontroly.

KLÍČOVÁ SLOVA

Pracovní doba, evidence pracovní doby, práce přesčas, lékařské prohlídky, dovolená, směna, doba odpočinku, pracovní právo, zákoník práce.

VÝCHODISKA PRÁCE

Pracovní doba představuje nejen časový úsek, ve kterém zaměstnanec i zaměstnavatel plní své závazky a které souvisí s výkonem práce plynoucího z pracovněprávního vztahu, ale vymezuje i časový prostor pro odpočinek, rodinný život a realizaci vlastních osobních zájmů. V diplomové práci se věnuji právě této problematice pracovní doby a kontroly jejího dodržování. Jedná se především o počátek a konec pracovní doby, doby odpočinku a rozvržení pracovní doby. Diskutovanou částí je práce přesčas a noční práce. Část diplomové práce je věnována i rovnoměrnému a nerovnoměrnému rozvržení pracovní doby a v současnosti hojně využívanému kontu pracovní doby. Jádrem diplomové práce je především ale kapitola věnovaná evidenci pracovní doby, která je i jedním z kontrolních systémů dodržování pracovní doby zaměstnance. Zaměstnavatel je dle zákoníku práce povinen vést evidenci pracovní doby svého zaměstnance, ale neurčuje jakým způsobem. Zaměstnavatelé používají papírovou formu evidence pracovní doby nebo softwarové programy s přenosem dat z čipových magnetických karet.

Součástí pracovněprávních vztahů jsou i lékařské prohlídky zaměstnanců při vzniku, v průběhu i při ukončení pracovněprávních vztahů. Jelikož absolvování zdravotní prohlídky vždy ovlivňuje daným způsobem pracovní dobu každého zúčastněného

zaměstnanec a zaměstnavatel je nucen zajistit adekvátní náhradu za nepřítomného pracovníka, věnuji se v diplomové práci i této problematice.

CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit aplikovanou formu evidence pracovní doby a kontroly jejího dodržování v podmínkách konkrétního subjektu, vše v souvislosti s aktuální dostupnou právní úpravou. Na základě vyhodnocených dat získaných z rozhovorů s vedoucími pracovníky společnosti a vzhledem k provedené rozhodovací analýze a možnostem vybrané společnosti, bude doporučen efektivnější způsob vedení a kontroly evidence pracovní doby zaměstnanců, vše v souladu s judikaturou českých soudů i právní úpravou Evropského společenství.

Teoretická část diplomové práce jako dílčí cíl je věnována charakteristice pracovní doby jako součásti pracovněprávního vztahu. Nejdůležitější částí teoretické části diplomové práce je evidence pracovní doby. Evidence pracovní doby je povinností zaměstnavatele, nikoliv zaměstnance a velmi často je zaměňována s evidencí docházky, která ze zákona povinná není. Zákoník práce nenařizuje formu evidence pracovní doby, nicméně musí být přehledná, průkazná a hodnověrná. Kapitola pracovnělékařských služeb uzavírá teoretickou část diplomové práce.

Druhým dílčím cílem je vypracování praktické části diplomové práce. Praktická část bude rozčleněna do osmi kapitol a bude zpracována metodou případové studie. V kapitolách bude charakterizována vybraná společnost, kapitoly budou věnovány popisu pracovní doby v dané společnosti, formám rozvržení pracovní doby a především pak způsobu vedení evidence pracovní doby a její kontroly. Neoddělitelnou součástí bude také vliv lékařské prohlídky zaměstnance na jeho pracovní dobu. Neoddělitelnou součástí bude také způsob realizace pracovnělékařských služeb ve vybraném subjektu v další kapitole. Zbýlé kapitoly praktické části diplomové práce budou popisovat techniku sběru dat, zdroje dat a data budou vyhodnocena. Jedna z kapitol bude věnována finančnímu rozboru aplikované formy evidence pracovní doby, další rozhodovací analýze a variantnímu řešení. V poslední kapitole praktické části diplomové práce budou uvedeny případné návrhy řešení efektivnější evidence pracovní doby vybrané společnosti.

METODIKA PRÁCE

Teoretická část jako dílčí cíl diplomové práce bude zpracována formou literární rešerše, na základě studia a analýzy odborné literatury, právních předpisů a související judikatury týkající se pracovní doby a kontroly jejího dodržování, metodou kompilace a interpretace. Vypracování teoretické části diplomové práce vychází z aktuální právní úpravy pracovní doby. Česká právní úprava musí být v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2003/88/Es, o některých aspektech pracovní doby.

Praktická část diplomové práce bude zpracována metodou kvalitativního přístupu k výzkumu. Získání dat proběhne formou polostrukturovaného rozhovoru s vybranými vedoucími pracovníky části společnosti, kteří pracují každodenně s evidencí pracovní doby svých zaměstnanců a jsou zodpovědní za pracovní dobu svých zaměstnanců i jejich kontrolu. Rozhovor je metodou sběru primárních dat, pro účely diplomové práce byl zvolen rozhovor individuální. V diplomové práci použiji také metodu rozhodovací analýzy a metodu odhadu rizika vzhledem ke třem variantním řešením. Na základě získaných dat budou navržena případná doporučení k efektivnější formě vedení evidence pracovní doby a kontroly dodržování pracovní doby zaměstnanců vybrané společnosti XXX.

VÝSLEDKY A NÁVRHY

V oboru pracovního práva je nezbytné rozlišovat evidenci pracovní doby zaměstnance a evidenci docházky do zaměstnání. Evidence pracovní doby je právním nástrojem kontroly plnění povinností zaměstnavatele a nástrojem pro kalkulaci mzdy nebo platu zaměstnance. Evidence pracovní doby je jednoznačně povinností zaměstnavatele a záleží na jeho volbě způsobu vedení, zda v písemné nebo elektronické formě. Smyslem je podchytit časové úseky pracovního výkonu zaměstnance a zajistit efektivní kontrolu jejího dodržování.

Pro účely této diplomové práce byl aplikován polostrukturovaný rozhovor s vedoucími pracovníky vybrané společnosti, která si nepřála být jmenována. Dotazovaní respondenti vybrané společnosti pracují všichni pro společného zaměstnavatele a v evidenci pracovní doby zpracovávají data pro několik způsobů rozvržení pracovní doby. Všichni respondenti

pracují s papírovou formou evidence pracovní doby, někteří z nich tento systém doplňují systémem čipových karet a částečného přenosu dat do databáze.

Vzhledem k variabilním rozvržením pracovní doby a velkému počtu podřízených zaměstnanců se jeví aplikovaný systém papírového vedení evidence pracovní doby neefektivní a ne zcela kontrolovatelný nadřízenými pracovníky. Tento způsob evidence pracovní doby zvyšuje chybovost, která se projevuje v pracovních výkazech. V tomto momentě je třeba připomenout zákonnou povinnost zaměstnavatele ve vedení správné, průhledné a efektivní evidence pracovní doby. Na některých vybraných pracovištích jsou používány k přenosu časových údajů v evidenci pracovní doby i čipové karty zaměstnanců. Přenášené informace do mzdových programů ovšem nejsou kompletní a nemají dostatečnou vypovídací schopnost pro všechny požadované údaje evidence pracovní doby. Vzniklé nesrovnalosti v evidenci pracovní doby jsou pak řešeny individuálně s každým dotčeným zaměstnancem.

Vzhledem k administrativním možnostem vedoucích pracovníků na půdě vybrané společnosti XXX, vzhledem k časovému prostoru a počtu podřízených zaměstnanců se jeví jako nejefektivnější doporučení k řádné evidenci pracovní doby snímání časových údajů přes čipové karty. Použitím rozhodovací analýzy a metody rizik jednotlivých variant byly zpracovány neúplné nabídky společností na softwarové prostředí s moduly evidence pracovní doby a evidence docházky. Nejoptimálnější variantou z uvedených nabídek, nicméně také variantou nejrizikovější vzhledem k používání moderních aplikačních prvků, které znamenají vysoké finanční zatížení, se nabízí softwarový program evidence pracovní doby v základním modulu napojený na bezkontaktní identifikační systém na bázi snímání identifikačních karet. Nabízí se i biometrická identifikace zaměstnanců prostřednictvím otisků prstů. Biometriku lze v pracovněprávních vztazích využívat jen ve výjimečných případech, je finančně náročná a zároveň je nutné neopomíjet povinnost zaměstnavatele dle § 316 zákoníku práce týkajícího se zákazu otevřeného a skrytého sledování zaměstnance.

Zákonná povinnost evidence pracovní doby u jednotlivých zaměstnanců patří k jedné z nejdůležitějších právních povinností zaměstnavatele. Je třeba si uvědomit, že nedodržování evidenční povinnosti je dle zákona o inspekci práce až správním deliktem. Je tedy v samotném zájmu zaměstnavatele tuto evidenci vést zcela prokazatelným a efektivním způsobem.

PŘEDBĚŽNÝ SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů: nejnovější trendy a postupy*. 10. vydání. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 789 s. ISBN 978-80-247-1407-3.

BĚLINA, M. *Pracovní právo*. 6., dopl. a podstatně přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2014, 464 s. ISBN 978-80-7400-283-0.

DVOŘÁKOVÁ, Z. *Management lidských zdrojů*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 485 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-893-4.

FENÍKOVÁ, Petra. *Zákony 2004*. Český Těšín: Poradce, 2004, 152 s. ISBN 80-86674-65-7.

GOGOVÁ, R. a kol. *Pracovní doba: podle zákoníku práce a dalších souvisejících právních předpisů*. 2. přeprac. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 295 s. ISBN 978-80-7263-759-1.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 696 s. ISBN 978-80-7400-006-5.

HŮRKA, P. a kol. *Zákoník práce a související ustanovení občanského zákoníku: s podrobným komentářem k 1.4.2012*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. ANAG, 2012, 1007 s. ISBN 978-80-7263-727-0.

JANEČKOVÁ, E. *Nejčastější pochybení zaměstnavatelů při plnění povinností dle zákoníku práce*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 200 s. ISBN 978-80-7478-518-4.

KOCIANOVÁ, J., ZRUTSKÝ, J. *Pracuje, pracuješ, pracujeme...* Vydání první, Praha: Wolters Kluwer, 2015, 143 s. ISBN 978-80-7478-813-0.

KOCIANOVÁ, R. *Personální činnosti a metody personální práce*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 215 s. ISBN 978-80-247-2497-3.

KOCOUREK, Jiří. *Zákoník práce 2012: poznámky, judikatura, prováděcí předpisy (vyhlášky, nařízení vlády), vybrané vzory pracovněprávních úkonů: právní stav k 1. lednu 2012*. Praha: Eurounion, 2012, 603 s. ISBN 978-80-7317-092-9.

KOZEL, R. a kol. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*, 1.vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3527-6.

NEŠČÁKOVÁ, L. *Zákoník práce 2014 v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vyd. Praha: Grada, 2014, 293 s. ISBN 978-80-247-5124-5.

NEŠČÁKOVÁ, L. *Zákoník práce 2014 – s výkladem. Právní stav k 1. 1. 2014*, Praha: Grada, 2014, 104 s. ISBN 978-80-247-5125-2.

NEŠČÁKOVÁ, L., JAKUBKA, J. *Zákoník práce 2009 v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů: právní stav.*, Praha: Grada, 2009, 1 x ročně. ISBN 978-80-247-4037-9.

ŠIKÝŘ, M. *Personalistika pro manažery a personalisty*, Praha: Grada, 2012, 208 s., ISBN 978-80-247-4151-2.

TICHÝ, L. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2.

Úplné znění zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Vyd. 4. Praha: Armex, 2010, 192 s. ISBN 978-80-86795-93-5.

WILDEMUTH, Barbara M. *Applications of social research methods to questions in information and library science*. 1 st pub., Conn: Libraries Unlimited, 2009, 421 s. ISBN 978-1-59158-503-9.

ZADRAŽILOVÁ, Dana. *Společenská odpovědnost podniků: transparentnost a etika podnikání*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2010, 167 s. ISBN 978-80-7400-192-5.